

מכון שלום הרטמן • תכנית בארי

טו' בשבט מופיע במשנה כ"ראש השנה לאילן" - יום הקשור לתרומות ולמעשרות. אין מדובר בחג ואין ביום זה מצוות מעשיות. בתקופות מאוחרות יותר הפך טו' בשבט ליום חג, כשכל דור התאים את החג לצרכיו שלו. בשיעור זה נדון במשמעות של טו' בשבט לנו כחושבי ארץ ישראל. נבחן את טו' בשבט כפי שעוצב בראשית ההתיישבות בארץ כיום נטיעות ונברר מה המשמעות של יום זה עבורנו כיום.

מטרות השיעור

1. התלמיד יבין את גלגולה של המסורת היהודית כדינמית ומשתנה.
2. התלמיד יבין את התכנים המשתנים של טו' בשבט שמקורותיהם בצרכים תרבותיים משתנים.
3. התלמיד יחשוב על הצרכים התרבותיים שלנו כיום ובמשמעות של טו' בשבט לזמננו.

חבנה השיעור

1. דיון פתיחה
2. לימוד מקורות

מהלך השיעור

דיון פתיחה

המסורת היהודית קבעה שבכל חג ומועד ישנם מעשים שיש לקיים. ◀ מהם המעשים שיש לדעתכם לקיים בטו' בשבט? (תשובות אפשריות: אכילת פירות יבשים, נטיעת עצים, קיום סדר טו' בשבט). ◀ אף אחד ממעשים אלו אינו מופיע בספרות ההלכה כ"מצווה" - כמעשה שחובה לקיימו. מדוע לדעתכם בכל זאת בתקופות שונות הוחלט על מעשים אלו כקשורים לטו' בשבט? (בנטיעת עצים נעסוק בהמשך. הפירות היבשים הם שריד מתקופה בה נחגג יום זה באירופה בשיא עונת החורף. כשהפירות לא היו מצויים. פירות ארץ ישראל היבשים היו נשלחים ליהודי הגולה. סדר טו' בשבט מקורו בקבלה של המאה ה-16. בשנים האחרונות הוא תופס מקום מרכזי מתוך רצון לשלב טקסים ולימוד מקורות יהודיים בהווה הישראלית).

תכנית בארי

על המקורות ◀ דף למורה

כי תבואו אל הארץ
ונטעתם כל עץ תחילה,
ונתן העץ פריו
והארץ יבולה.

עת לנטוע אילנות
עת לנטוע ולבנות.

- ◀ האם נטיעת עצים בארץ היא מצווה המוזכרת בתורה? (עיינו בספר ויקרא יט, כג-כה).
- ◀ מדוע לדעתכם קבעו החלוצים וראשוני המתיישבים בארץ את נטיעת העצים בארץ כמצווה?
- ◀ האם לדעתכם בימינו נטיעת עצים בארץ ישראל היא חשובה ויש להתייחס אליה כאל מצווה? מדוע?
- ◀ האם לדעתכם יש להמשיך את מסורת נטיעת העצים בטו' בשבט?

במבט לאחור אנחנו יכולים להאשים את עצמנו בכך שטו' בשבט לא נהיה חג לאילנות, ככתוב בשיר, אלא חג הנטיעות. בואו ונחפש בכל הפרסומים והשירים מילה על מה שיקרה לשתיל אחרי שנטענו אותו, ועל המחויבות שלנו לעץ לאחר שעזבנו את אתר הנטיעות.

במשך השנים, עם גידול מספר הילדים ועם התרחקות שטחי הנטיעה הפוטנציאליים מן היישובים, איבדה נטיעת העצים את משמעותה, ונתבקש תוכן חדש לחג. הציעה אותו החברה להגנת הטבע: טו' בשבט וכל השבוע – חג הטבע. יום זה, שכבר אבותינו ראו בו ראשית מעבר מן החורף הקר לראשית של צמיחה מחודשת, מתבטא בטבע כראשית של פריחה רבתי, לבלוב העצים, פריחת השקד, התעוררות של מיני ציפורים לקינון ולרבייה ולשלל תופעות אחרות. היציאה אל הטבע, פגישה עם המתרחש בו, הפכו להיות תוכן חדש לחג. אין זה מבטל כמובן נוהג חביב של אכילת פירות, וגם לא את משמעותה של הנטיעה, אבל הוא פותח פתח להתייחסות חדשה, שווה לכל נפש, אל טבע הארץ.

מתוך תכנית הרדיו של עזריה אלון, 8991. מופיע באתר: lmth.3ut/li.gro.migahc.www//:ptth

- ◀ מה דעתו של עזריה אלון על טקסי נטיעת עצים בטו' בשבט?
- ◀ האם אתם שותפים לדעתו? הסבירו.
- ◀ מהו התוכן החדש שמציע עזריה אלון לטו' בשבט? האם לדעתכם ישנם תכנים נוספים שמתאימים לטו' בשבט? מה הם?

כי תבואו אל הארץ

נקודות לדיון

טו' בשבט בימינו, עזריה אלון

נקודות לדיון